

Jak je to jinde ve světě

Na univerzitě na americkém kontinentě bys pedela nenašel

DUSAN SOUDEK

Při každé české univerzitní nebo fakultní slavnosti (např. při promoci), již se zúčastní rektor či děkan, je možno v pozadí vidět stát mužskou postavu v ceremoniálním obleku. Tento muž, univerzitní či fakultní pedel, drží v ruce žezlo (česky též „palcát“). Toto žezlo symbolizuje právní pravomoc univerzity, resp. její fakulty – rektora či děkana – vůči členům akademické obce univerzity (fakulty), vůči studentům i učitelům, např. bakalářům, kteří učili na středních školách, roztroušeni po celé zemi.

Právní pravomoc rektora existovala od založení Karlovy univerzity v roce 1348 po celý středověk. Relikt této pravomoci se udržel ještě v době Československé republiky, když policie nesměla provádět vyšetřování v univerzitních objektech bez svolení rektora. (Nacisté se ovšem v letech 1939-1945 o takové věci nestarali.) Žezlo v zemích Britské koruny (jak ve Velké Británii, tak v Kanadě) reprezentuje vládní funkci „sergeant at arms“, „strážce žezla“ (tj. předseda sněmovny – jak Horní, tak Dolní – obstarávající styk s Korunou) od 13. století dodnes.

Kde vznikla funkce pedela? Byl to zřejmě evropský vynález: Francie, Anglie, Skotsko, Německo, Holandsko, Švédsko, Itálie – všude mají pedela, jakkoliv jeho označení píší rozličně: pedell, bedel, beadle až po italské bidello. Pedel býval původně student vybraný jako administrativně aktivní asistent pro rektora. Rektor i profesori původně žili klášterním způsobem – neženatí. Tehdejší „rektorát“ tvořili pedel, kuchařka a ekonom pro finanční zajištění. Pedel zajišťoval kontakt mezi rektorem a světem okolo univerzity. Ve středověku existovalo i univerzitní vězení pro lehčí provinilce, a i za to odpovídal pedel. Říkalo se mu mj. „karcer“, česky lidově „kurník“. Na některých univerzitách už tehdy pedel také zahajoval akademický průvod jejich členů při slavnostech.

Jediným českým autorem, který nás informuje o životě na univerzitě v 15.–16. století, byl Zikmund Winter (1846-1912). Vystudoval historii na Karlově univerzitě a po několika změnách povolání získal místo profesora na Akademickém gymnáziu v Praze. Ve svých novelách popsal, jak naši předkové bydleli, jak se odívali, jak se živil a o co se soudili. V mnoha povídkách i v samostatném románovém díle se Z. Winter zabývá Karlovou univerzitou; také zde se často objevuje ve vedlejší úloze pedel. Například rektor Campanus uspořádal roku 1604 na univerzitních pozemcích hon na zajíce a jako hosty k němu pozval okolní šlechtice. Tento záměr skončil blamáží: psi od zajíců utíkali, což bylo zřejmě způsobeno kouzlem. Proto pedel odvedl univerzitního myslivce do „kurníku“, aby ho příště takové „nápady“ přešly. Myslivce se zapřísahal svou neviností.